BISDOM
MAGAZINE
2020

JAARVERSLAG | 2019

geloof, hoop en liefde

Bekijk de video's op www.katholiekleven.nl en volg ons via Facebook en YouTube.

Inspiratie voor je dagelijkse leven: katholiekleven.nl is het videokanaal van de Nederlandse bisschoppen met films, foto's, inspirerende teksten.

katholiek leven.nl

geloof, hoop en liefde in de katholieke kerk

SINT FRANCISCUS CENTRUM

Het Sint Franciscuscentrum is het vormingscentrum van het Bisdom Breda en heeft een uitgebreid aanbod op het gebied van geloofscursussen, catechese, jongerenpastoraat, huwelijk en gezin, diaconie, onderwijs en de 'missionaire parochie'. Onze missie is om parochies in het bisdom te helpen om mensen dichter bij Jezus Christus te brengen.

Bezoek de website en neem gerust contact met ons op: **www.sintfranciscuscentrum.nl**

Bisdom Breda

Dit magazine is een uitgave van het Bisdom Breda. Het verschijnt als kwartaalblad. Een individueel postabonnement is mogelijk tegen betaling van een bijdrage voor de verzend- en administratiekosten. Het blad is gratis.

Stuur voor een postabonnement een e-mail naar:
magazine@bisdombreda.nl
en maak ten minste € 12,50 over op IBAN NL79 RABO 0101 0517 78 t.n.v. Bisdom van Breda, o.v.v. postabonnement magazine, postbus 90.189, 4800 RN Breda. Of bel T 076 5223444.
Nummers worden toegestuurd na ontvangst van uw betaling.

Redactie
Monique van Delft,
Hans de Jong,
Frank van der Linden,
Marc de Koning
(hoofdredacteur).

Adres redactie
E magazine@bisdombreda.nl
T 076 5223444
F 076 5216244
Postbus 90189
4800 RN Breda

Advertentieverkoop
Borgerpark Media
E info@borgerparkmedia.nl
T 0475 711 362
I www.borgerparkmedia.nl
Vlodropperweg 62
Postbus 8027
6060 AA Posterholt

Vormgeving en druk
brainstorm en concept,
Breda

Issn nummer:
1874-0480

Foto voorzijde:
R. Mangold

IN DEZE UITGAVE

4| Gebouwen
5| Organisatie
6| Geloof
7| Bedevaart
12| Parochievernieuwing
15|Personeelsmutaties
18|Priester- en diakenopleiding Bovendonk
19 |Het Fransiscuscentrum
23|Deelname aan het kerkelijk leven

Van de redactie

Het jaarverslag van 2019 verschijnt later dan u gewend bent. U zult deze editie ook lezen als 'van voor corona'. Het magazine verschijnt in een tijd dat het virus de wereld nog volop in zijn greep heeft. Momenteel gaat onze aandacht uit naar hoe we mensen nabij kunnen zijn wanneer ziekte, eenzaamheid, verdriet en sterven hen treft.

Als er één onderwerp is dat in 2019 prominent op de agenda van het Bisdom Breda stond, dan is dat de missionaire Kerk. Ook in 2020 zullen activiteiten -zo goed als mogelijk- gericht zijn op het helpen van parochies om de missie die zij hebben te verwezenlijken: mensen dichterbij Jezus Christus brengen. Dit is de taak van de Kerk in elke tijd: zowel voor, als tijdens als na een periode van crisis.

In 2019 werd de aandacht voor de missionaire Kerk zichtbaar in het bisdombeleid, het cursusaanbod van het Sint Franciscuscentrum, tal van lezingen en de voorbereidingen op de conferentie ‘De Missionaire parochie – Als God renoveert’ die intussen verplaatst is naar 2021. Een van de hoogtepunten van 2019 was ongetwijfeld de diocesane bedevaart in oktober. Met honderd pelgrims ging het bisdom acht dagen ‘op tocht’ naar de streken in Italië waar de heilige Benedictus gewoond en geleefd heeft.

In tegenstelling tot eerdere jaren is de opbouw van dit jaarverslag niet chronologisch, maar op onderwerp. Zo worden ontwikkelingen op het gebied van gebouwen, personeel, geloof, bedevaart, parochievernieuwing, missie, diaconie en jongeren per onderwerp belicht. Dit gold al voor de financiële paragrafen en onderdelen van het bisdom die een eigen statuur hebben, zoals het Sint Franciscuscentrum en Priester- en diakenopleidingscentrum Bovendonk.

Ten aanzien van het Bisdom Magazine zelf zijn er ook ontwikkelingen. In 2019 werd afscheid genomen van Daphne van Roosendaal, die 13 jaar lang hoofdredacteur was van dit magazine. Marc de Koning nam het stokje over vanaf de derde editie van het jaar. Medio december 2019 startte het bisdom een communicatie-onderzoek om beter zicht te krijgen op de communicatiebehoeften van mensen met wie het bisdom in contact staat. Als lezer van het magazine heeft u kunnen reageren op een aantal vragen, waaronder over het Bisdom Magazine. Over de uitkomsten van dit onderzoek leest u binnenkort meer.

Het Bisdom Breda besteedde in 2019 op verschillende manieren aandacht aan het onderwerp van herbestemming van **kerkgebouwen**. Vertegenwoordigers van het bisdom waren aanwezig op de door de provincies Zeeland en Noord-Brabant georganiseerde bijeenkomsten om te komen tot lokale kerkenvisies op gemeentelijk niveau. De ontwikkeling van kerkenvisies is onderdeel van de 'nationale kerkenaanpak' die op 10 november 2018 werd ondertekend tijdens een bijeenkomst in de Nijmeegse Stevenskerk.

De provinciale bijeenkomsten vonden plaats op 14 februari voor Zeeland en op 21 februari voor Noord-Brabant. Het Bisdom Breda trok hierin nauw op met het Bisdom van 's-Hertogenbosch. Beide bisdommen laten op deze bijeenkomsten hetzelfde geluid horen. Dat gaat onder andere over de betekenis van een gewijd kerkgebouw, maar ook over de wijze waarop de eigenaren van de kerkgebouwen bij de besluitvorming worden betrokken en de kerkjuridische regelingen in verband met het herbestemmen van kerken.

Op 14 maart organiseerde het Bisdom Breda een ontmoeting met parochiebesturen over deze kerkenvisies.

Op 28 januari schreef bisschop Liesen een brief aan de parochiebesturen over de veranderde rol van de priesterraad bij de besluitvorming om kerken aan de eredienst te onttrekken. Volgens het kerkelijk recht is de bisschop de diocesane priesterraad te horen voordat hij besluit een kerk aan de eredienst te onttrekken (CIC 1222 par. 2). Het besluit om een gebouw aan de eredienst te onttrekken wordt in de regel genomen vlak voordat het gebouw wordt herbestemd en van eigenaar verandert.

Om beter recht te doen aan de rol van de priesterraad bij het herbestemmen van een kerkgebouw vraagt de bisschop de priesterraad eerder om advies. Hij doet dit wanneer een parochiebestuur met de bisschop overleg voert over het voorgenomen parochiële gebouwenplan. Naast de priesterraad vraagt de bisschop ook advies aan de bisdomstaf. Dit advies is volgens de codex niet verplicht, maar draagt wel bij aan een zorgvuldige beoordeling van het voorgenomen plan.

Wanneer de bisschop na het inwinnen van de adviezen van priesterraad en bisdomstaf instemt met het voorgenomen parochiële gebouwenplan informeert en hoort het parochiebestuur vervolgens de parochianen over dit plan. Daarna stelt het parochiebestuur het gebouwenplan vast (eventueel aangepast op basis van de reacties van parochianen) en vraagt toestemming aan de bisschop het uit te voeren.

In december publiceerde het Bisdom Breda een **protocol voor de herbestemming van kerkelijke gebouwen**. Het document omvat een overzicht van de te ondernemen stappen, de procedures die men moet volgen en de pastorale context waarbinnen deze herbestemming plaatsvindt.

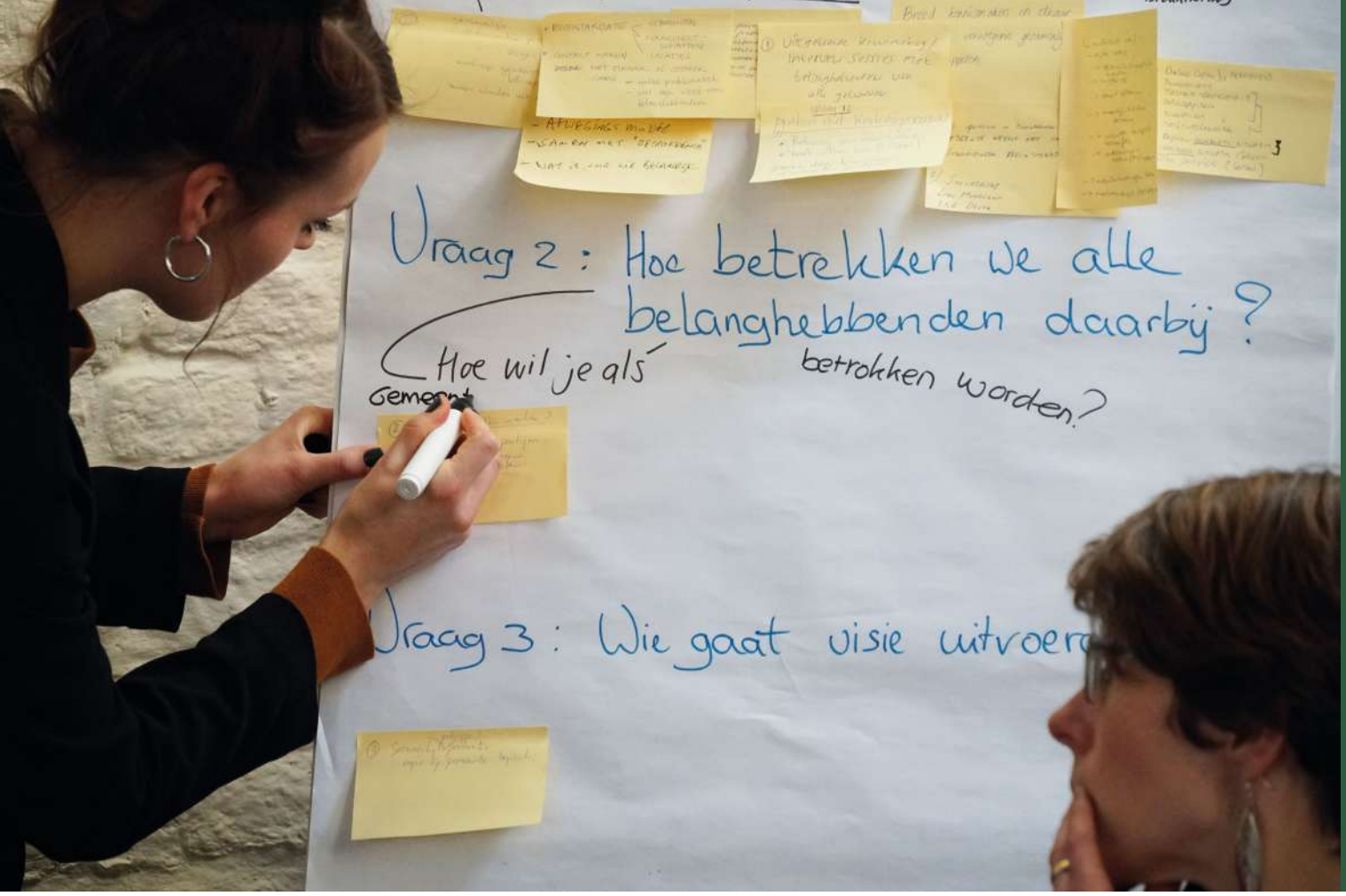

Beleid

Het Bisdom Breda opende het jaar met een **nieuwjaarsontmoeting** op 18 januari 2019 in Conferentiecentrum Bovendonk te Hoeven. Tijdens deze bijeenkomst keken bisschop Liesen en secretaris-generaal Ben Hartmann vooruit naar de diocesane bedevaart naar Subiaco en Montecassino die van 20 oktober tot en met 27 oktober plaatsvond. Bisschop Liesen kondigde aan dat het jaar 2019 een jaar van verdieping zou zijn i**n het spoor van Benedictus**. Naast de inhoud van het geloof vroegen ook bestuurlijke vraagstukken de aandacht van bisdombestuur en bisdomstaf.

Op 19 februari verzorgde Sophie van den Boom, medewerkster van de kanselarij, een **avond over de Verklaring Omtrent Gedrag**. Deze verklaring is verplicht voor alle vrijwilligers die werken met mensen in een afhankelijkheidssituatie dus ook vrijwilligers die zieken en ouderen bezoeken namens de parochie.

De afdeling financiën hield op 8 april een avond voor de parochies over **Docbase en Exactonline**. Docbase is een systeem voor documentenbeheer en ledenadministratie en Exactonline is bestemd voor de financiële administratie. Beide systemen vervingen Navsion.

Het Sint Franciscuscentrum startte op 7 oktober een vijf avonden durende **basiscursus voor nieuwe parochiebestuurders.** Op 25 november vond de afsluitende avond plaats in het bisdomkantoor te Breda. Hier maakten de nieuwe parochiebestuurders kennis met de diverse diocesane diensten.

Afronding parochiefusies

Per 1 januari 2020 fuseren de parochies van Alphen, Gilze, Chaam, Baarle-Nassau, Ulicoten en Riel tot één parochie, de Johannes de Doperparochie. Dit was de laatste fusie die voortkwam uit de beleidsnota 'In de duizend gezichten van Uw volk' (2007).

(Foto: Daphne van Roosendaal)

Alle activiteiten van het Bisdom Breda staan ten dienste van het bevorderen van het geloofsleven dat in de eucharistie zijn bron en hoogtepunt vindt. In dit sacrament ontmoeten wij de Heer bij uitstek. Op vrijdag en zaterdag 29 en 30 maart vonden de **"24 uur voor de Heer"** plaats.
In 2015 nam paus Franciscus het initiatief op in de bul 'Misericordiae vultus', waarin hij het Heilig Jaar van de Barmhartigheid afkondigde. Daarna is het elk jaar onderdeel geweest van de Veertigdagentijd als voorbereiding op Pasen. De "24 uur voor de Heer" nodigen ertoe uit het sacrament van verzoening te vieren in een context van eucharistische aanbidding. "Het initiatief moet in de bisdommen worden bevorderd," benadrukt paus Franciscus in Misericordiae vultus (17). "Zeer veel mensen naderen opnieuw het sacrament van de verzoening en onder hen veel jongeren, die in deze ervaring vaak de weg weer vinden om terug te keren tot de Heer, om een ogenblik van intens gebed te beleven en de zin van het eigen leven opnieuw te ontdekken."
Het Bisdom Breda sloot zich hierbij aan door middel van een **gebedsestafette**. De benedictinessen van de Onze Lieve Vrouweabdij te Oosterhout, de basiliek van de HH. Agatha en Barbara in Oudenbosch, de heilige Wiillibrordusbasiliek in Hulst, de Onze Lieve Vrouw van Lourdeskerk in Bergen op Zoom en de H. Antoniuskathedraal te Breda verzorgden afwisselend een deel van de dag, zodat het Bisdom Breda gedurende 24 uur in gebed verenigd was. De website van het Bisdom Breda verzorgde een fotoverslag.

Op woensdag 17 april vierde het bisdom de **Chrismamis**. Bisschop Liesen was de hoofdcelebrant in deze viering. Dit jaar vond de Chrismamis plaats in de H. Willibrorduskerk in Teteringen. Vanuit Rijen vertrok een pelgrimstocht naar deze diocesane viering.

Op Tweede Pinksterdag (10 juni) deden verschillende parochies mee met **Open Kerkendag**. Bisschop Liesen en de commissaris van de koning, Wim van der Donk, openden deze dag in de Gertrudiskerk te Bergen op Zoom. Het initiatief voor deze dag gaat uit van de Stichting Open Kerkendag waarin de bisdommen Breda en 's-Hertogenbosch participeren. De provincies Noord-Brabant en Zeeland ondersteunen het initiatief. Vicaris Verbeek was namens het bisdom betrokken bij de organisatie van deze dag. Hij vertelt waarom: "Een open kerkgebouw is voor veel mensen een unieke mogelijkheid om op een laagdrempelige manier kennis te maken met de rijke schat aan geloof en traditie die katholieke en protestantse kerkgebouwen in huis hebben. Het kerkgebouw in de dorpen en steden is het meest zichtbare teken van godsdienstigheid in onze maatschappij. Voor gelovigen is het een plaats van samenkomst: in de eucharistie op de zondag en bij de bediening van de sacramenten zoals het doopsel en het vormsel. Het is Christus zelf die ons telkens bijeenroept om in zijn Kerk tot een gelovige gemeenschap te worden en die ons ook weer uitzendt in de wereld om velen uit te nodigen in zijn naam te leven en lief te hebben."

Bezinnende activiteiten voor priesters en diakens

Tijdens de Veertigdagentijd vond van maandag 11 maart 2019 tot en met donderdag 14 maart 2019 de **jaarlijkse retraite** van de priesters en diakens van het Bisdom Breda plaats. Dit jaar was deze in de Onze Lieve Vrouweabdij te Oosterhout. Het was een retraite in stilzwijgen. Pastoor Michel Hagen begeleidde de retraite. Pastoor Hagen is plebaan van de Heilige Laurentius en Elisabethkathedraal in Rotterdam en spiritual van de priesteropleiding in het Bisdom Rotterdam. Per dag ver-

zorgde hij twee inleidingen over het thema roeping. Aan de hand van roepingsverhalen uit de Schrift nodigde hij de deelnemers uit stil te staan bij hun eigen roepingsgeschiedenis. Zo'n dertig emeriti priesters, diakens en pastoraal werkers verzamelden zich op dinsdag 21 mei 2019 in Huijbergen voor een **jaarlijkse bezinningsdag**. Deze dag stond in het teken van de encycliek 'Laudato Si' en gastspreker Embregt Wever van het Bisdom van 's-Hertogenbosch gaf een inleiding over deze rondzendbrief van paus Franciscus die in 2015 verscheen. Embregt Wever is pastoraal werker diaconie en missie van het bisdom 's-Hertogenbosch.

Mariaverering

Mariaverering neemt in het Bisdom Breda een belangrijke plaats in. Deze krijgt onder meer gestalte bij de bedevaartplaatsen Aardenburg, Middelburg (Onze Lieve Vrouw in de Polder) en de Kapelberg nabij Roosendaal en Zegge. Bisschop Liesen opende op zondag 5 mei 2019 het **bedevaartseizoen** in Zegge waar de kapel van Onze Lieve Vrouw Boodschap vooral in de meimaand druk bezocht wordt. De **Maria-Ommegang** te Bergen op Zoom vierde dit jaar haar vijfenzeventigjarig jubileum. Vanaf 15 augustus 1945 trekt deze dankstoet jaarlijks door het historisch centrum van Bergen op Zoom. Kapelaan Ooyens nam het initiatief tot deze stoet als dank voor het feit dat Bergen op Zoom gedurende de Tweede Wereldoorlog voor zware vernietigingen gespaard is gebleven. De inwoners van Bergen op Zoom beloofden Maria deze ommegang jaarlijks te organiseren Op vrijdag 10 mei verscheen het boek 'Een belofte die doorgaat' van de hand van de West-Brabantse journalist Ad Rooms over de geschiedenis van de Maria-Ommegang. Bisschop Liesen leverde een bijdrage aan dit boek. Hij noemt de Maria Ommegang in het boek iets moois dat gekoesterd moet worden en dat goede kansen biedt voor het uitdragen van het geloof in woord en beeld: "Er wordt hier echt gespeeld, gedeclameerd en voorgedragen. Het hele Oude Testament wordt mooi neergezet. Dat is prachtig en een lust om naar te komen kijken en het te beleven." Op 30 juni trok de Maria-Ommegang door Bergen op Zoom. Dit jaar namen bisschop Van den Hout van Bisdom Groningen-Leeuwarden, emeritus bisschop Wiertz van Roermond en mgr. Kasteel deel aan de ommegang. Gelovigen uit Breda trekken ook over de landsgrenzen om Maria te vereren. De Bredase broederschap van Onze Lieve Vrouw van Kevelaer bestond 300 jaar in 2019. Dit werd feestelijk gevierd. De hoogtepunten vormden de plaatsing en inzegening van het broederschapsbeeld in de devotiekapel in de H. Antonius-kathedraal te Breda op zondag 2 juni en de bedevaart op 6 en 7 augustus naar dit Duitse Maria-oord. De Vredesweek had in 2019 het thema 'Vrede verbindt over grenzen' Die verbinding kreeg in de Nederlandse bisdommen vorm door een gebeds-estafette rondom het genade-beeld van Onze Lieve Vrouw van Fatima, dat in de vredesweek van bisdom naar bisdom rondreisde. Het Bisdom Breda beet de spits af: in de H. Gertrudiskerk te Bergen op Zoom werd de Vredesweek op zondag 22 september om 15.00 uur geopend.

Devoties

Met het oog op de gedachtenis van de heilige Hubertus op 3 november, ontvingen parochies in het Bisdom Breda de uitgave **'Zegening van Hubertus-brood'**. De publicatie helpt om de liturgische handeling van de zegening te vergemakkelijken.

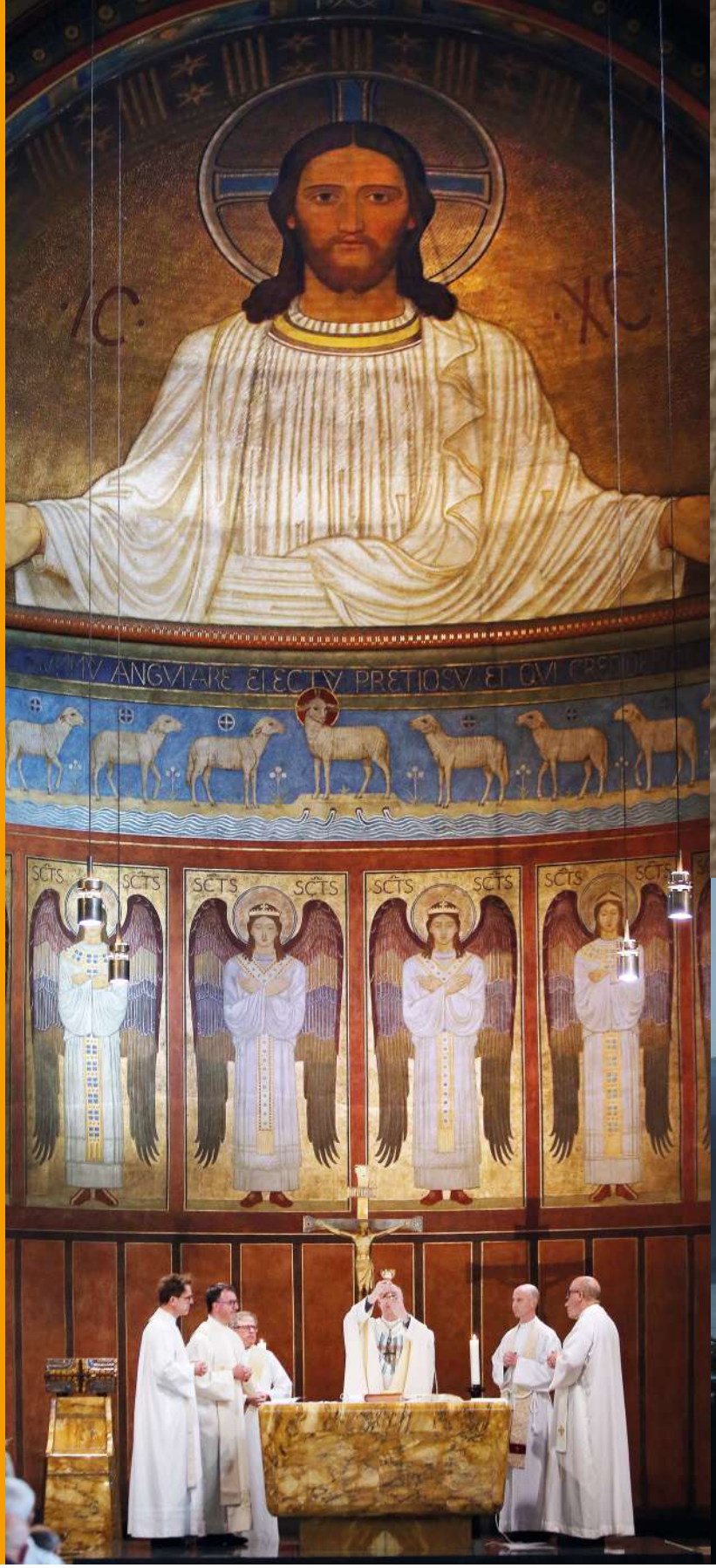

Het jaar 2019 stond in het teken van de **diocesane bedevaart** naar Subiaco, Montecassino en Sotto Il Monte, de geboorteplaats van de heilige Johannes XXIII. De bedevaart zelf vond plaats van 12 tot en met 19 oktober 2019. In totaal namen 88 pelgrims deel. Verdeeld in twee bussen maakten zij de bedevaart. De thuisblijvers konden de bedevaart volgen via een webblog op de website van het Bisdom Breda. Dagelijks verscheen een verslag van de dag en een interview met een pelgrim (voorstel in kader interview met Nelly de Meijer). Ramon Mangold verzorgde dagelijks een fotoreportage. Het Bisdom Breda besteedde veel aandacht aan de voorbereiding op de reis. Allereerst organiseerde het bisdom zowel in 2018 als in 2019 verschillende voorbereidende bijeenkomsten. In 2019 vonden deze plaats op

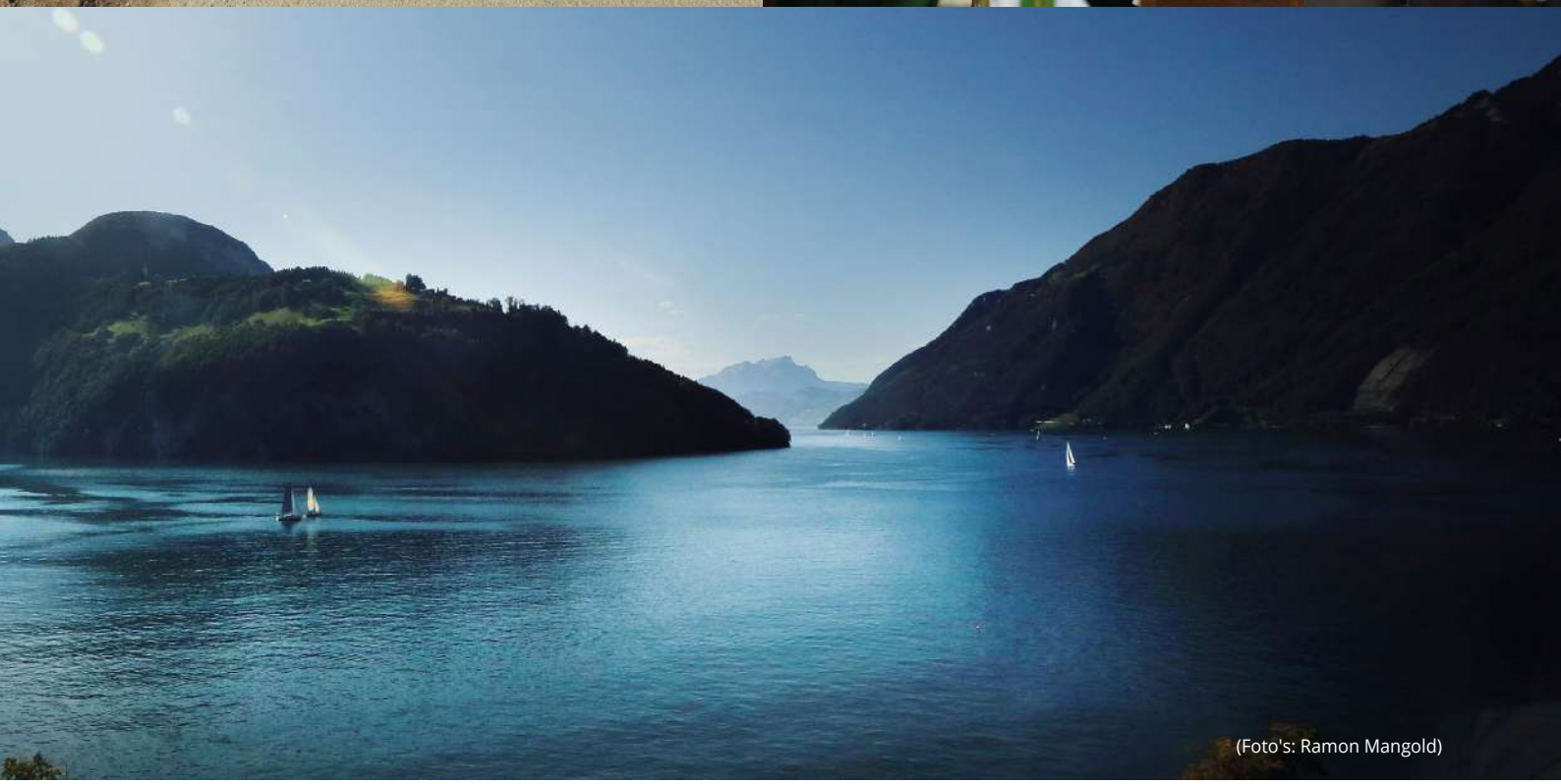

(Foto's: Ramon Mangold)

6 februari in Rijen, op 21 februari in Oudenbosch, op 11 maart in Lewedorp en op 25 maart in Steenbergen. Tijdens deze bijeenkomsten belichtte Frans van Gils van reisbureau de Pelikaan de praktische kant van de bedevaart terwijl Geerten Kok, stafmedewerker van het bisdom, inging op de inhoudelijke aspecten. Kort voor de bedevaart, op zondag 29 september, kwamen de bedevaartgangers bij elkaar in het schoolgebouw van de Roncalli Scholengemeenschap te Bergen op Zoom. Roncalli heeft sterke banden met Sotto il Monte, de geboorteplaats van de heilige paus Johannes XXIII. Zo is er in een van de muren een steen uit het geboortehuis van Johannes XXIII gemetseld.

(Foto's: Ramon Mangold)

Op 24 en 25 maart 2020 zou in Oudenbosch de **conferentie 'De missionaire parochie'** plaatsvinden. De Canadese priester James Mallon is de auteur van het boek 'Divine renovation' in het Nederlands vertaald onder de titel 'Als God renoveert'. In zijn analyse concludeert Mallon dat het huidige pastoraat gericht is op onderhoud. Hij ziet dat deze vorm op termijn geen toekomst heeft en pleit voor een cultuuromslag naar een missionair pastoraat gericht op het maken van leerlingen van Jezus Christus. In deze cultuuromslag speelt de Alphacursus een grote rol. In 2019 trof het Bisdom Breda voorbereidingen voor de organisatie. In februari brachten diaken Egbert Bornhijm en Ben Hartmann een bezoek aan een congres over parochievernieuwing in Birmingham. Zij keerden enthousiast terug. Dit had tot gevolg dat het Bisdom Breda besloot James Mallon uit te nodigen voor een tweedaagse conferentie. Op 1 september 2019 opende de inschrijving. Tegelijkertijd lanceerde de stuurgroep de campagnewebsite **www.missionaireparochie.nl**.

Ter voorbereiding op de conferentie werden er twee landelijke startbijeenkomsten gehouden om belangstellenden te informeren en te enthousiasmeren. Deze goed bezochte evenementen vonden op 26 september plaats in Centrum Bovendonk te Hoeven en op donderdag 3 oktober te Utrecht. Ook organiseerde het Sint Franciscuscentrum in samenwerking met Xpand op 6 november een cursusdag over authentiek leiderschap. Leiderschap is immers onmisbaar bij de missionaire Kerk.

In de **Geloofsgesprekken** van KRO-NCRV in het najaar 2019 spraken projectmedewerkster Mirjam Spruit, diaken Egbert Bornhijm en bisschop Liesen met presentator Leo Fijen over de missionaire Kerk. De drie geloofsgesprekken zijn terug te kijken via de website van de Nederlandse Publieke Omroep (www.npo.nl/uitzending-gemist).

Jaarverslag missie

De jaarlijkse Vastenestafette vierde zijn tienjarig bestaan. De jubileumeditie startte op aswoensdag 6 maart 2019 in de H. Antoniuskathedraal en eindigde met de Chrismaviering in de H. Willibrorduskerk in Teteringen. Het thema van de **vastenactiecampagne** luidde "Water verandert alles" en had schoon drinkwater voor Derde Wereldlanden als missie. Hans de Jong maakte op de website van het bisdom een verslag van de verschillende activiteiten in de parochies van het bisdom. Hierbij schonk hij aandacht aan de vier pijlers van de Veertigdagentijd: gebed en aandacht voor de Sacramenten, het daadwerkelijk vasten en diaconale activiteiten in het kader van de Vastenactie. De medewerkers van het bisdomkantoor genoten in het voorjaar en het begin van de zomer van het gezelschap van **drie Nigeriaanse en één Indonesische zuster**. De Indonesische zuster behoorde tot de congregatie van de zusters van Charitas, de drie Nigeriaanse tot de Dochters van de Goddelijke Liefde, een inheemse Nigeriaanse congregatie. Zij volgden op het bisdomkantoor taallessen ter voorbereiding op hun uitzending naar Suriname. Zij

voltooiden hun opleiding met goed gevolg en ontvingen ter afsluiting uit de handen van bisschop Liesen een certificaat.

Het Bisdom Breda onderhoudt sinds enkele jaren een band met het **Bisdom Paramaribo** in Suriname. Van 10 tot 20 augustus verbleef een groep van vijf diakens in Suriname. Rector Schnell en Jos de Kreek vergezelden de diakens. Zij brachten een tegenbezoek aan hun Surinaamse collega's. In september 2017 verbleven drie diakens uit Suriname in Nederland voor een programma van Voortgezette pastorale Vorming. Op de website van het bisdom deden zij door middel van een weblog verslag van hun ervaringen en belevenissen.

De ervaringen in Suriname klonken ook door op de Franciscusdag op vrijdag 4 oktober 2019. De dag stond in het teken van de bijzondere missie-maand die paus Franciscus uitriep om te gedenken dat in 1919 de encycliek Maximum illud verscheen. Deze encycliek was het charter van de katholieke missiebeweging. Ben Hartmann, Jos de kreek en Egbert Bornhijm gingen nader in op de banden tussen het Bredase bisdom en het bisdom Paramaribo. Pastoor Richard Lobo svd en zuster Nadiya Bezaniydych ive spraken over hun motieven om als niet-Nederlanders in Nederland het evangelie te verkondigen. Pastoor Richard Lobo komt uit India en zuster Nadiya uit de Verenigde Staten.

Diaconie

In 2019 reikte het Bisdom Breda de **Antoniusprijs** weer uit. De Antoniusprijs is de diaconale prijs van het Bisdom Breda. De prijsuitreiking vindt om de vijf jaar plaats. De prijs bestaat uit een cheque van 1.000 euro die de winnaar besteedt aan het eigen project. De prijs is genoemd naar de heilige Antonius van Padua.
Op zondag 3 februari overhandigde diaken Wim Tobé deze prijs aan de Oecumenische Werkgroep Arm in Arm te Dongen. De prijsuitreiking vond plaats in de H. Laurentiuskerk te Dongen. Op 22 maart kwam in de H. Antoniuskathedraal de **Antonius-academie** bij elkaar. De Antoniusacademie nodigde dit keer nadrukkelijk mensen uit die in armoede leven of hebben geleefd. Ze koos voor deze benadering omdat paus Franciscus na afloop van het jaar van de barmhartigheid in 2016 de Werelddag van de Armen in het leven heeft geroepen. De eerste Werelddag van de Armen vond plaats op 19 november 2017. De armen vormen, aldus de paus, het lichaam van Christus en hij beklemtoonde het belang van een echte ontmoeting met hen. Vanuit deze gedachte nodigde de Antoniusacademie mensen uit vanuit organisaties die mensen in armoede helpen opnieuw in hun kracht te komen en hun de mogelijkheid te geven zelf drager van de organisatie te worden. Zo kwamen er vertegenwoordigers van Quiet Community, Steungezin.nl, Annahuis te Breda en de Sant' Egidiogemeenschap uit Roosendaal. Menco van Koningsveld, diaken van het aartsbisdom en docent aan de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk te Hoeven, reflecteerde op hun inbreng vanuit de sociale leer van de Kerk. Als

(Foto's: Ramon Mangold)

follow-up van deze bijeenkomst bracht bisschop Liesen op 11 juni een **werkbezoek** aan de Stichting Steungezin te Breda en op 11 december aan het Annahuis in Breda.

Marc de Koning verzorgde vanuit zijn project 'Parochies aan de slag voor kwetsbaren' voor de vierde maal de **cursus diaconale journalistiek**. Dit jaar was na reeksen cursusavonden in Hoeven, 's-Heerenhoek en Oosterhout de Lievevrouweparochie in Bergen op Zoom aan de beurt. De bijeenkomsten vonden plaats in de maanden maart en april 2019.

Jongeren

Uit het Bisdom Breda namen twee jongeren deel aan de **Wereldjongerendagen in Panama** die daar van 22 tot en met 27 januari 2019 gehouden werden. Omdat de Wereld-jongerendagen dit jaar in januari vielen en in Latijns-Amerika gehouden werden, organiseerden de Nederlandse bisdommen een WJD@home op Ameland. Hieraan namen verschillende jongeren uit het Bisdom Breda deel. Vanuit het Bisdom Breda begeleidde Fredi Hagedoorn-Timmermans, pastoraal werkster van de Lievevrouweparochie in Bergen op Zoom, deze dagen. De jongeren volgden het programma van de Wereldjongerendagen op de voet. Bisschop Van den Hende van Rotterdam en bisschop Van den Hout van Groningen-Leeuwarden vergezelden de jongeren het hele weekend en verzorgden ook de catechese.

Op 9 februari kwamen 80 jongeren samen in de kerk van de H. Aartsengel Michael in Breda voor de bijeenkomst **'Jongeren en de uitdagingen van het geloof.'** Kapelaan Jochem van Velthoven en Fatin Mattey, eerder projectmederker voor het project 'vluchtelingen voor vluchtelingen' tekenden voor de organisatie. Mgr. Saad Sirop Hanna, apostolisch administrator van de Chaldeeuws-katholieke Kerk in Europa en bisschop Liesen leverden allebei een bijdrage.

Bisschop Liesen bezocht op 6 augustus ook het **zomerkamp van Life Teen** te Helvoirt. Aan dit kamp namen ongeveer twaalf jongeren uit het Bisdom Breda deel. Het kamp vond plaats van 5 tot en met 10 augustus.

120 vormelingen namen op 9 november deel aan de jaarlijkse vormelingendag **'Lopend vuurtje'** in Bergen op Zoom. De evangelieperikoop van de 'storm op het meer' stond centraal op deze dag.

PERSONEELSMUTATIES

In verband met de samenvoeging tot één pastoraal team van de pastorale teams van de Elisabeth-parochie, de H. Andreasparochie en de parochie H. Maria Sterre der Zee per 1 januari 2019 is de benoeming en zending van de pastorale beroepskrachten parochievicaris pater dr. I.E.R.A.C. D'hert o.p, pastoraal werker en teamleider drs. F.A.M. van Geyt, pastoraal werker drs. R.W. Grossert, pastoraal werkster drs. M.J. Dieleman-Fopma, pastoraal werker D.J.M. van Waterschoot en pastoraal werkster C.C.R. van de Wiele MBA verbreed naar de drie voornoemde parochies. Pastoor drs. W.M.F. Wiertz en parochievicaris drs. J.J.P.M. van Velthoven RA waren al eerder benoemd voor de drie parochies in Zeeuws-Vlaanderen.

Op 1 januari 2019 werden de Nazarethparochie te Breda en de parochie Onze Lieve Vrouw ten Hemelopneming te Prinsenbeek samengevoegd tot de parochie Heilige Maria Magdalena. In verband daar-mee is de benoeming van de hoog-eerwaarde heer drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers als parochie-admini-strator van de twee voormalige parochies met ingang van 1 januari 2019 overgegaan naar de parochie Heilige Maria Magdalena. Per gelijke datum is de benoeming en pastorale zending van de teamleden mw. drs. H. Spooren-Schaart, drs. A.L.G.M. Lint en drs. C.D.G.M. Geppaart overgegaan naar de parochie Heilige Maria Magdalena.

Per 1 januari 2019 is de benoeming van drs. E.R. Bornhijm als diaken voor de Sint Elisabethparochie verlengd tot en met 31 december 2019.

Met ingang van 9 februari 2019 is in verband met zijn emeritaat eervol ontslag verleend aan dr. W.M. Jacobs als pastoor van de parochies in Bingelrade en Amstenrade in het bisdom Roermond.

Per 1 april 2019 is drs. B.H. Hendriksen voor 80% van de werktijd benoemd tot diaken en teamlid van de parochie Heilige Maria Magdalena te Breda-West en Prinsenbeek. Voor 20% van de werktijd blijft hij diaken en teamlid van de H. Augustinusparochie in Breda.

Per 1 april 2019 is drs. N.M. Schnell benoemd tot pastoor 'in solidum' van de parochie Breda-Centrum. Hij voert deze taak uit met en onder leiding van pastoor De Koning die de plebaan is van de kathedrale parochie.

In verband met vervroegde pensionering is per 1 april 2019 de pastorale zending ingenomen van en eervol ontslag verleend aan drs. A.L.G.M. Lint als pastoraal werker van de parochie H. Maria Magdalena.

Met ingang van 15 mei 2019 is mw. C.C.R. van de Wiele MBA voor 20% van de werktijd benoemd als pastoraal werkster van de H. Mariaparochie Walcheren en de H. Pater Damiaanparochie. Voor 80% van de werktijd blijft zij pastoraal werkster en teamlid van de H. Andreasparochie, de Elisabeth-parochie en de parochie H. Maria Sterre der Zee. Sinds 1 april 2018 was mw. Van de Wiele al voor een dag per week gedetacheerd voor deze functie.

In verband met een aanstelling in het justitiepastoraat is met ingang van 1 juni 2019 eervol ontslag verleend aan en de pastorale zending ingenomen van M.J.M. Kurstjens MA als pastoraal werker van de parochie van de Heilige Familie.

In verband met de beëindiging van zijn benoeming bij zorginstelling Amarant vanwege pensionering is met ingang van 17 juni 2019 de pastorale zending ingenomen van drs. W.J.H. Brok.

Met ingang van 1 september 2019 is S.R. Lange Bse ME benoemd tot diaken van de parochies H. Willibrordus te Alphen, H. Antonius Abt te Riel, O.L. Vrouw van Bijstand te Baarle-Nassau, H. Antonius Abt te Chaam, H. Bernardus te Ulicoten en Sint Petrus' Banden te Gilze onder gelijktijdig eervol ontslag als diaken van de H. Catharinaparochie.

Met ingang van 1 september 2019 is drs. P.H.M.L. Hoefnagels benoemd tot diaken van de H. Catharinaparochie onder gelijktijdig eervol ontslag als diaken van de Immanuelparochie en de parochie H. Bernardus van Clairvaux.

Met ingang van 1 september 2019 is drs. P.H.F. Derks benoemd tot pastoraal werker van de parochie H. Bernardus van Clairvaux en van de Immanuelparochie onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werker van de parochie van de Heilige Familie.

Met ingang van 1 september 2019 is mw. M.M.B. van Veldhoven MA benoemd tot pastoraal werkster van de H. Maria Parochie Walcheren en de H. Pater Damiaanparochie onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoraal werkster in de H. Mariaparochie te Etten-Leur.

Met ingang van 1 september 2019 is mw. drs. E.H.M. Cornelissen-Rijken aangesteld als R.K. geestelijk verzorger bij Surplus. Per diezelfde datum is haar de pastorale zending verleend, onder gelijktijdige inname van de pastorale zending als R.K. geestelijk verzorger bij de Congregatie zusters Franciscanessen van Mariadal te Roosendaal.

In verband met vervroegde pensionering is per 1 september 2019 de pastorale zending ingenomen van en eervol ontslag verleend aan mw. drs. E.R.M. Ettes als pastoraal werkster van de Sint Norbertusparochie.

Met ingang van 1 september 2019 heeft mw. drs. M.A.C. van Maasacker

PERSONEELSMUTATIES

afscheid genomen als geestelijk verzorger van Avoord Zorg en Wonen te Etten-Leur, om een functie te aanvaarden buiten het bisdom van Breda. In verband met haar afscheid is de pastorale zending aan haar per 1 september 2019 ingenomen.

Met ingang van 15 september 2019 is J.H. van der Laer benoemd tot pastoor 'in solidum' van de H. Mariaparochie te Etten-Leur onder gelijktijdig eervol ontslag als pastoor van de Sint Elisabethparochie te Raamsdonksveer.

Met ingang van 15 september 2019 is L.F.J. Ceriani i.v.e. benoemd tot pastoor van de Sint Elisabethparochie onder gelijktijdig eervol ontslag als parochievicaris van de parochies H. Willibrordus te Alphen, H. Antonius Abt te Riel, O.L. Vrouw van Bijstand te Baarle-Nassau, H. Antonius Abt te Chaam, H. Bernardus te Ulicoten en Sint Petrus' Banden te Gilze.

Met ingang van 16 september 2019 is de pastorale zending ingenomen van en eervol ontslag verleend aan mw. drs. M.J.A. Luijben als pastoraal werkster in de parochie van de Heilige Familie. Mw. Luijben heeft een functie als geestelijk verzorger aanvaard.

Met ingang van 20 september 2019 is aan drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers eervol ontslag verleend als parochie-administrator van de Vijf Heiligen Parochie. Met ingang van 20 september 2019 is mgr. drs. H.C.M. Lommers benoemd tot parochie-administrator van de Vijf Heiligen Parochie.

Met ingang van 1 oktober 2019 is aan drs. V.G.P.J.M. Schoenmakers eervol ontslag verleend als parochie-administrator van de H. Maria Magdalena-parochie. Met ingang van 1 oktober 2019 is drs. N.M. Schnell benoemd tot parochie-administrator van de H. Maria Magdalenaparochie.

Met ingang van 1 oktober 2019 is aan pater E.E. Owusu SVD eervol ontslag verleend als parochievicaris van de H. Augustinusparochie.

Met ingang van 1 oktober 2019 is pater M. Supardi SVD benoemd tot parochievicaris van de H. Augustinu-sparochie te Breda en Teteringen.

Met ingang van 1 oktober 2019 is mw. D.R.S.L. de Vries MA MSc benoemd tot pastoraal werkster van de parochie van de Heilige Familie.

Met ingang van 1 oktober 2019 is aan drs. A.J.A.M. Rouwendal een pastorale zending verleend voor zijn werkzaamheden als pastoraal werker bij de congregatie Zusters Franciscanessen van Mariadal. Voor drie dagdelen per week blijft hij teamlid van de H. Mariaparochie te Etten-Leur.

Met ingang van 3 november 2019 is eervol ontslag verleend aan pater dr. I.E.R.A.C. D'hert o.p. als parochievicaris van de Elisabeth-parochie, de H. Andreasparochie en de parochie H. Maria Sterre der Zee.

Met ingang van 6 november 2019 is pater M.R. Lobo SVD benoemd tot pastoor van de H. Augustinusparochie. Sinds 14 januari 2018 was pater Lobo parochie-administrator van deze parochie.

Per 31 december 2019 is eervol ontslag verleend aan W.B.M.J. Tobé als diaken van de Sint Elisabethparochie. Per 31 december 2019 is eervol ontslag verleend aan J.M.L. Smies als diaken van de parochies H. Willibrordus te Alphen, H. Antonius Abt te Riel, O.L.Vrouw van Bijstand te Baarle-Nassau, H. Antonius Abt te Chaam, H. Bernardus te Ulicoten en Sint Petrus' Banden te Gilze.

Mutaties bisdomkantoor

Op 1 januari 2019 is de heer M.A.W.M. Linders gestart als medewerker ter ondersteuning van de afdeling Bouwzaken.

Op 1 januari 2019 is de heer L.A. Blom gestart als adjunct-econoom, sinds 1 november 2019 vervult hij de functie van econoom.

Op 15 april 2019 is de heer M.T.J.M. de Koning gestart als hoofd communicatie.

Op 31 mei 2019 is de heer M.T.J.M. de Koning gestopt als projectmedewerker voor het Sint Franciscuscentrum.

Op 30 juni 2019 is mevrouw D.M. van Roosendaal gestopt als communicatie-regisseur.

Op 30 juni 2019 is de heer M.J.M. Kurstjens gestopt als projectmedewerker voor het Sint Franciscuscentrum.

Op 1 juli 2019 is mevrouw C.C.M. Hoogenboom gestart als projectmedewerker voor het project "Conferentie De Missionaire Parochie - Als God renoveert".

Op 11 augustus 2019 is de heer S.J.M. de Koning gestopt als kanselier. Op 12 augustus 2019 heeft hij de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt.

Op 12 augustus 2019 is de heer S.J.M. de Koning gestart voor 20% als kanselier.

Op 1 september 2019 is mevrouw R. Boer-Wirken gestart als projectmedewerker voor het Sint Franciscuscentrum met name voor het project katholiek primair onderwijs.

Eva van der Vorst startte op 23 september 2019 als invalkracht facilitaire zaken. Eva vervulde ook assistentie bij het opschonen van het archief van het economaat.

Op 21 oktober 2019 is de heer H.C.M. Goossens gestopt als medewerker financien. Op 22 oktober 2019 heeft hij de AOW-gerechtigde leeftijd bereikt.

Op 1 november 2019 is de heer H.C.M.

Goossens gestart als oproepkracht in de functie van “ondersteunend medewerker” voor de afdeling financien.

Op 8 december 2019 is overleden mevrouw. A.M.A. Waij. Ze was al geruime tijd ernstig ziek. Zij was benoemingenfunctionaris van het Bisdom Breda en stafmedewerker van het vicariaat Breda.

Op 15 december 2019 is mevrouw A.H.L. Vos gestart als projectmedewerker voor het Sint Franciscuscentrum met name voor het project “parochievernieuwing”

Op 31 december 2019 is mevrouw A.M.C. Aarts gestopt als econoom.

Op 31 december 2019 is de heer C.W. van Ommen gestopt als Bisschoppelijk gedelegeerde voor het katholiek onderwijs. De functie wordt sinds deze datum waargenomen door de heer B.G. Hartmann.

Vrijwillige inzet op het bisdomkantoor

Marijke Mathot beëindigde haar werkzaamheden als vrijwilliger voor het secretariaat op 30 augustus 2019.

Hannie Vergouwen begon op 26 september 2019 als vrijwilligster van het bisdomwinkeltje aan de Veemarktstraat.

Leo van Meer beëindigde zijn werkzaamheden als vrijwilliger voor het archief op 2 oktober 2019. Hij heeft vijftien jaar als vrijwilliger meegewerkt.

Jeanneke Kuijstermans startte op 31 oktober 2019 als vrijwilligster voor het bisdomwinkeltje aan de Veemarktstraat.

Jubilea

1 februari 2019 mw. drs. I. Lamers 12½ jaar geestelijk verzorger
1 februari 2019 mw. drs. T.G.A.M. IJsseldijk 12½ jaar diaconaal pastoraal werkster
18 februari 2019 W.B.M.J. Tobé 40 jaar diaken
1 maart 2019 drs. R.O.J. van Sambeek 12½ jaar pastoraal werker
30 maart 2019 C.A. van Duin 12½ jaar diaken
23 april 2019 drs. P.M.P. Verbeek 25 jaar priester
1 mei 2019 mw. drs. Y.E.A. Geraets 12½ jaar geestelijk verzorger
11 mei 2019 L.L.A. van Andel 12½ jaar diaken
23 mei 2019 A.T. Broekmans 60 jaar priester
23 mei 2019 A.G.M. Jagerman 25 jaar diaken
3 juni 2019 T.C. Don 75 jaar priester
11 juni 2019 N.A. Nooren 70 jaar priester
18 juni 2019 A.J.J.M. van Balveren 25 jaar priester
19 juli 2019 dr. I.E.R.A.C. D'hert o.p. 50 jaar priester
26 augustus 2019 mgr. dr. P. Pitha 50 jaar priester
6 september 2019 J.F.M. Munsters ss.cc. 60 jaar priester
28 oktober 2019 M.P.M. Bastiaansen 12½ jaar diaken
1 november 2019 D.J.M. van Waterschoot 25 jaar pastoraal werker

VERSLAG PRIESTER- EN DIAKENOPLEIDING BOVENDONK

Op 6 januari tijdens de nieuwjaarsreceptie kondigde rector Schnell de vergroting van de huiskapel aan. De kapel ligt op de zolder van de voorbouw van Centrum Bovendonk. Tot dusver bestond dat deel van de zolder uit twee ruimtes. Door de verbouwing werden de twee ruimtes samengevoegd, zodat er één grote kapel ontstond. Ook verwijderde men het verlaagde plafond, zodat de dakconstructie weer zichtbaar werd. Bij binnenkomst realiseerde men een sacristie, zodat de celebrant en de acolieten de kapel van achter binnentreden.

De priesteropleiding verving het huidige altaar door een kleiner met een stenen blad. Achter het altaar komt een wand met een mozaïek van de hand van pater Marko Ivan Rupnik sj. Marko Rupnik is een Sloveense priester-kunstenaar en een van de belangrijkste kerkelijke kunstenaars van de eenentwintigste eeuw. Hij ontwierp het logo van het Jaar van de Barmhartigheid en vervaardigde mozaïeken voor het heiligdom van de heilige Johannes Paulus II in Krakau. Veel pelgrims bewonderen het mozaïek op de voorzijde van de Rozenkransbasiliek in Lourdes dat Rupnik ontworpen heeft. Paus Franciscus benoemde pater Rupnik in 2017 tot consultor van de Congregatie voor de goddelijke eredienst en de sacramenten. De mozaïeken van pater Rupnik wachten nog op realisering.

Het leven van de seminariegemeenschap ging zijn gewone gang. Op 13 april vond de jaarlijkse informatiedag plaats. Op 5 mei pelgrimeerden staf, medewerkers en studenten naar Zegge om te bidden voor roepingen tot het priesterschap, het permanente diaconaat, het religieuze leven en het sacramentele huwelijk.
Het lag in de bedoeling dat Melchior Kerklaan op 16 november 2019 de diakenwijding zou ontvangen. Hij zou gewijd worden tot diaken van het bisdom Rotterdam. Door een val waarbij hij zijn heup brak moest de wijding uitgesteld worden. Kardinaal Eijk wijdde op 30 november Gauthier de Bekker tot transeunt diaken van het aartsbisdom Utrecht. De Priester- en Diakenopleiding Bovendonk begeleidde zijn stage.

Bezoek van Bisdom Antwerpen

Op 29 maart ontving de Priester- en Diakenopleiding Bovendonk de bisschop van Antwerpen samen met zijn medewerkers en zijn staf. Het Bisdom Antwerpen bracht een bezoek aan het West-Brabants gedeelte van het Bisdom Breda in verband met het tienjarig bisschopsjubileum van mgr. Johan Bonny. West-Brabant behoorde van 1559 tot 1801 tot het Bisdom Antwerpen. Eerder bezochten ze de stad Breda en zijn bisschop en de basiliek van Oudenbosch. Het goed Bovendonk was een buitenverblijf van de Antwerpse bisschop. Tijdens het bezoek stonden ze stil bij het heden van de priesteropleiding en de banden van het verleden.

Gebedskring roepingen

De gebedskring roepingen kwam in 2019 twee maal bij elkaar. Op 12 mei luisterden de mensen naar enige getuigenissen uit de eigen gemeenschap waarna er ruimte was voor uitwisseling. Op 3 november bezonnen de leden zich op het document 'Gedoopt en gezonden'. Diaken Vincent de Haas reflecteerde op dit document. Pastoor Richard Lobo van de heilige Augus-tinusparochie vertelde zijn eigen roepingengeschiedenis.

Navorming

Tom Koot en Janny Budding van bureau Xpand verzorgden op maandag 28 en dinsdag 29 januari de pastoorscursus. De inhoud sloot nauw aan bij het bisdombeleid. Samen met hun begeleiders keken de pastoors naar de verschillende typen leiders en vroegen zich af welk type leider het beste bij hen paste. De jaarlijkse Bovendonkacademie van 3 tot en met 5 november stond in het teken van het document ´Gedoopt en gezonden´.

HET SINT FRANCISCUSCENTRUM

In 2019 heeft het Sint Franciscus-centrum zich in de programmering van de activiteiten sterk laten leiden door de thematiek van de Bisdom-bedevaart naar het graf van de heilige Benedictus van 12 tot en met 19 oktober 2019. De bedoeling was leven en werk van de Vader van het Westers monnikendom en de spirituele en artistieke vruchten van eeuwenlang benedictijns leven voor een zo breed mogelijk publiek toegankelijk te maken. Tegelijkertijd kon dit programma dienen als werving voor de Bisdom-bedevaart. In de loop van het jaar zijn thema's als benedictijns leiderschap, de regel van Benedictus in het dagelijks leven, Hildegard van Bingen en haar spiritualiteit, muziek en omgang met de schepping, een dagje kloosterleven bij de benedictinessen van de Onze-Lieve-Vrouwe Abdij in Oosterhout en Zundert en Gregoriaanse zang de revue gepasseerd. Ook jaarlijks terugkerende activiteiten als de dag voor de voortgezette pastorale vorming en de studiedag liturgie werden door de thematiek van de Bisdombedevaart gekleurd. De belangstelling voor dit thematisch programma bleek opmerkelijk groot.

Reguliere activiteiten werden voortgezet. Het tweede jaar van de geloofscursus in Terneuzen werd afgerond. Vijf deelnemers aan deze cursus werden daarna toegelaten tot het opleidingsjaar tot pastoraal assistent. Daarnaast ontvingen drie cursisten die dit opleidingsjaar afrondden hun kerkelijke zending tot pastoraal assistent. De geloofscursus in Terneuzen kon worden opgevolgd door een cursus Bijbellezen, die bisschop Liesen naast Centrum Bovendonk nu ook in Terneuzen gaf. Verder werd in het kader van de Wereld van de Armen een bijeenkomst van de Antonius Academie over het thema armoede gehouden. Daarin stonden de ervaringsverhalen van mensen in armoede centraal. Daarna bracht Bisschop Liesen een diaconaal werkbezoek aan, Steungezin.nl en het Annahuis, twee initiatieven in Breda die mensen in armoede de helpende hand reiken.

Twee diaconale projecten, elk met een duur van vijf jaar, werden in 2019 afgerond. Martijn Kurstjens werkte met financiële steun van het Kansfonds met zijn project 'Nieuwe diaconie in de nieuwe parochie' aan diaconale initiatieven in de stad Breda. Onder meer de huiswerkbegeleiding en de diaconale moestuin op gronden van het bisdom bleken succesvol.

Marc de Koning hielp in het kader van het zijn project 'Parochies aan de slag voor de kwetsbaren' parochies om hun diaconale initiatieven meer zichtbaar te maken. De cursus 'diaconale journalistiek' die door hem is ontwikkeld, bleek succesvol te zijn. Inmiddels is Martijn Kurstjens na afloop van zijn project geestelijk verzorger in een jeugdgevangenis geworden. Marc de Koning heeft het stokje overgenomen van Daphne van Roosendaal als hoofd communicatie van het Bisdom Breda. In 2019 startte ook een nieuw project ter ondersteuning van de katholieke identiteit in het primair onderwijs. Dit project wordt gedragen door Rosalina Boer-Wirken. Bepalend voor de activiteiten van het Sint Franciscuscentrum was verder het thema van de nieuwe evangelisatie / missionaire Kerk. Na een eerste impulsavond hierover in 2018 werden verschillende activiteiten georganiseerd. Er vonden leiderschapstrainingen door Xpand plaats en het houden van Alphacursussen in de parochie werd gestimuleerd en waar mogelijk ondersteund. Daarnaast werd coaching aangeboden aan het pastoraal team van de parochie van de Heilige Familie in Breda in het zetten van concrete stappen van parochievernieuwing.

Father James Mallon, auteur van het boek 'Divine Renovation' *(Nederlandse vertaling 'Als God renoveert')* gaf begin van 2019 een positief antwoord op de uitnodiging van Bisschop Liesen om in Nederland te spreken. Als data voor een conferentie voor het Nederlands taalgebied konden 24 en 25 maart 2020 worden vastgelegd. Met het Bisdom Breda als gastheer heeft het Sint Franciscuscentrum met het Centrum voor Parochie Spiritualiteit, Alpha Nederland, het Katholiek Alfacentrum en Xpand de conferentie zelf voorbereid. Daarmee krijgt ze steeds meer een missionair gezicht. Tegelijkertijd is een voorprogramma over parochievernieuwing ontworpen en uitgevoerd. Onderdelen daarin zijn een tweede expertiseavond over parochievernieuwing, een leesgroep over Mallons boek 'Als God renoveert' en enkele trainingen over leiderschap. In 2019 is al een programma voor na de conferentie in de steigers gezet, om het proces naar een Missionaire Kerk zo goed mogelijk te bevorderen.

FINANCIËLE PARAGRAAF

De jaarrekening 2018 is gecontroleerd door ABAB Accountants B.V.. Daarnaast wordt de jaarrekening voorgelegd aan het Kathedraal Kapittel en de Diocesane Raad voor Economische Aangelegenheden. Uiteindelijk stelt de bisschop de jaarrekening vast.

BALANS PER 31 DECEMBER 2018

	31-12-2018	31-12-2017
ACTIVA	**€**	**€**
Vaste activa	6.825.968	6.918.956
Beleggingen	50.651.123	52.724.930
Leningen parochies en instellingen	1.244.008	1.309.466
Vorderingen	433.780	602.833
Geldmiddelen	397.522	381.077
	59.552.401	**61.937.262**
PASSIVA	**€**	**€**
Vermogen	8.675.202	11.053.559
Bestemmingsfondsen	1.038.202	1.050.811
Bestemmingsreserves	2.760.042	2.985.380
Voorzieningen	293.647	303.592
Kortlopende schulden	46.785.308	46.543.920
	59.552.401	**61.937.262**

EXPLOITATIEREKENING 2018

	Werkelijk 2018	Begroot 2018	Werkelijk 2017
BATEN	**€**	**€**	**€**
Opbrengst beleggingen	1.053.821	1.225.000	1.223.152
Solidariteitsfonds parochies	1.308.393	1.290.000	1.344.798
Bijdrage caritasinstellingen	276.144	242.000	271.873
Projectsubsidies	105.317	80.000	85.718
Sint Franciscuscentrum	190.000	200.000	228.221
Doorberekende loonkosten	222.007	248.000	261.130
Giften	566	20.000	141.171
Overige opbrengsten	156.914	130.300	915.581
	3.313.162	**3.435.300**	**4.471.644**
LASTEN	**€**	**€**	**€**
Persoonskosten	1.319.123	1.353.700	1.390.232
Huisvestingskosten	193.565	131.000	192.603
Kantoor- en administratiekosten	117.377	109.000	110.029
Programmakosten	41.942	42.000	48.992
Sint Franciscuscentrum	196.132	200.000	221.221
Jongerenwerk/Projecten	25.926	30.000	26.113
Bijdrage volgens toezeggingen	258.228	243.000	341.944
Bijdrage aan derden	108.082	123.000	100.656
Rentelasten	1.043.776	950.000	1.010.059
Overige kosten	401.033	306.300	383.222
	3.705.184	**3.488.000**	**3.825.070**
Saldo baten en lasten	**392.022-**	**52.700-**	**646.574**
Ongerealiseerd koersresultaat	2.224.281-		1.187.32
Mutatie voorzieningen / fondsen	304.277	30.000	1.688.770-
Saldo bijzondere baten en lasten	**1.920.004-**	**30.000**	**501.448-**
RESULTAAT NA BIJZONDERE BATEN EN LASTEN	**2.312.026-**	**22.700-**	**145.126**

Het beleid van het bisdom is gericht op het faciliteren en ondersteunen van parochies (elk met hun parochiële caritas instelling, PCI), opdat deze als geloofsgemeenschappen goed kunnen functioneren. De Kerk dient zich in elke tijd opnieuw af te stemmen op wat haar te doen staat, in een veranderende samenleving en met de rijkdom van het evangelie van het begin. Dit betekent dat ook dat het beleid van het bisdom altijd in ontwikkeling is en zich afstemt op wat nodig is.

Het Bisdom Breda werkt met zes beleidsterreinen: geloof, pastoraat, personeel, financiën, gebouwen, besturen. Het vormingscentrum van het bisdom, het Sint Franciscuscentrum (SFC), ondersteunt gelovigen die bouwen aan Kerk en samenleving binnen het Bisdom Breda. Het geloof staat daarbij voorop. In het verleden mocht het geloof als bekend worden verondersteld. In deze tijd wil het Sint Franciscuscentrum het geloof opnieuw aan mensen voorstellen. Naast geloofsverdieping zoekt het Sint Franciscuscentrum naar wegen om juist ook voor de jongere generaties tot authentieke geloofservaringen te komen. Het centrum ondersteunt door middel van vorming en toerusting. Vrijwilligers en pastorale beroepskrachten en mensen werkzaam in het maatschappelijk of educatief veld kunnen er om hulp vragen en er worden aan hen cursussen en impulsdagen aangeboden. Daarnaast initieert en ondersteunt het SFC diaconale activiteiten in de parochies voor bijvoorbeeld mensen zonder werk, kansarme jongeren en vluchtelingen.

De opbrengst beleggingen is een belangrijk onderdeel van de inkomsten mede gezien de hoogte van de effectenportefeuille. In 2006 is een beleggingsstatuut opgesteld en door de bisschop goedgekeurd. In het beleggingsstatuut is opgenomen dat de middelen belegd worden op basis van een defensief doelrisicoprofiel. Voor 2020 wordt een structuurwijziging voorzien omdat de verhouding tussen het ingelegd vermogen van het bisdom en het ingelegd vermogen van de parochies en parochiële Caritas instellingen steeds verder uit balans is geraakt. Hierdoor is het risico voor het bisdom niet langer acceptabel.

Het ongerealiseerde koersresultaat op aandelen is als bijzondere post afzonderlijk in de resultatenrekening vermeld. Het gerealiseerde koersresultaat is onder opbrengst effecten verantwoord. Op 31 december 2018 was het ongerealiseerd koersresultaat, in tegenstelling tot dat van 2017, fors negatief. De jaarrekening is overeenkomstig richtlijn 640 voor jaarverslaglegging voor organisaties zonder winststreven opgesteld.

De begroting 2020 vertoont een tekort van € 299.000. Met name de dalende opbrengsten binnen het solidariteitsfonds parochies vormt een bedreiging waarop een antwoord door het bisdom gezocht zal moeten worden.

L.A. Blom - Econoom van Bisdom Breda

BEGROTING 2020

	Begroting 2020	Begroting 2019	Werkelijk 2018
BATEN	**€**	**€**	**€**
Opbrengst beleggingen	1.090.000	953.500	1.053.821
Solidariteitsfonds parochies	1.185.525	1.275.000	1.308.393
Bijdrage caritasinstellingen	196.000	200.000	276.144
Projectsubsidies	50.000	60.000	105.317
Sint Franciscuscentrum	260.000	200.000	190.000
Doorberekende loonkosten	242.000	255.000	222.007
Giften	15.000	30.000	566
Overige opbrengsten	137.200	186.000	156.914
	3.175.725	**3.159.500**	**3.313.162**
LASTEN	**€**	**€**	**€**
Persoonskosten	1.376.886	1.378.000	1.319.123
Huisvestingskosten	113.000	129.000	193.565
Kantoor- en administratiekosten	135.500	130.500	117.377
Programmakosten	38.000	52.000	41.942
Sint Franciscuscentrum	235.000	175.000	196.132
Jongerenwerk/Projecten	25.000	25.000	25.926
Bijdrage volgens toezeggingen	232.000	207.000	258.228
Bijdrage aan derden	134.200	129.000	108.082
Rentelasten	1.000.000	705.000	1.043.776
Overige kosten	305.300	322.000	401.033
	3.594.886	**3.252.500**	**3.705.184**
Saldo baten en lasten	**419.161-**	**-93.000**	**392.022-**
Ongerealiseerd koersresultaat			2.224.281-
Voorzieningen/bestemmingen	120.000	30.000	304.277
Saldo bijzondere baten en lasten	**30.000**	**30.000**	**1.920.004-**
EXPLOITATIERESULTAAT	**299.161-**	**-63.000**	**2.312.026-**

PAROCHIES EN KERKGEBOUWEN

(Foto: J. Wouters)

Parochies en kerkgebouwen per 1 januari 2020. In dit overzicht zijn de kerken die voor de eredienst gesloten zijn niet meegeteld. Wel meegeteld zijn kapellen waar elk weekend de zondagviering wordt gehouden.

SAMENWERKINGSVERBAND	AANTAL PAROCHIES	AANTAL KERKGEBOUWEN
Breda-Centrum	1 (parochie Breda-Centrum)	2
Breda Noord Oost	1 (H. Augustinusparochie)	4
Jeruzalem-Bavel-Ulvenhout	1 (Parochie van de H. Familie)	4
Prinsenbeek-Nazareth	1 (H. Maria Magdalena parochie)	3
Dongemond	1 (Sint Elisabethparochie)	4 (+ 2 kerken met een kapelfunctie)
Made	1 (Vijfheiligenparochie)	3
Dongen-Rijen	2	3
Alphen-Gilze	1 (Parochie Sint Jan de Doper)	6
Oosterhout	1 (H. Catharinaparochie)	4 (+ 1 toeristenkerk)
Immanuël	1 (Immanuëlparochie)	3
Etten-Leur	1 (H. Mariaparochie)	2
Zundert	3	5
Boven de Schelde	2	10 (+ 5 toeristenkerken)
West Zeeuws Vlaanderen	1 (H. Andreasparochie)	5 (+ 1 toeristenkerk)
Midden Zeeuws Vlaanderen	1 (Elisabeth parochie)	3
Oost Zeeuws Vlaanderen	1 (parochie H. Maria, Sterre der Zee)	5 (+ 4 kerken met kapelfunctie)
Bergen op Zoom	1 (Lievevrouweparchie)	2
Halsteren-Steenbergen	2	8
De Bron-OLV in het Woud	2	7
Oudenbosch	1 (H. Bernardusparochie)	4
Roosendaal	1 (Sint Norbertusparochie)	3
Rucphen	1 (Sint Franciscusparochie)	5
	28 parochies	**94 (+7 toeristenkerken + 6 kerken met kapelfunctie)**

DEELNAME AAN HET KERKELIJK LEVEN

De onderstaande tabel bevat cijfers over de deelname aan het kerkelijk leven in het Bisdom Breda in de jaren 2008, 2013 en 2018, en het aantal parochies en kerkgebouwen in het aangegeven jaar. In de laatste kolommen is de percentuele verandering opgenomen, met het verloop over vijf jaar (2013-2018) en het verloop over 10 jaar (2008-2018).

	2008	2013	2018	% 13-18	% 08-18
Aantal parochianen	448.000	423.215	392.144	-7	-12
Doopsel	2.480	1.515	829	-45	-67
Eerste Communie	3.180	2.266	1278	-44	-60
Vormsel	1.940	1.291	482	-63	-75
Huwelijk	490	215	101	-53	-79
Uitvaart	3.170	2.116	1403	-34	-56
Kerkgangers	22.000	14.239	8715	-39	-60
Vrijwilligers	20.200	17.661	12.758	-28	-37
Aantal parochies	89	53	33	-38	-63
Aantal kerkgebouwen (incl. 7 toeristenkerken)	161	149	99	-34	-39

OVERZICHT PRIESTERS, DIAKENS EN PASTORAAL WERK(ST)ERS IN HET PAROCHIEPASTORAAT

Onderstaand overzicht geeft een beeld van het verwachte verloop in het aantal priesters, diakens en pastoraal werk(st)ers dat werkzaam zal zijn in de parochies in het Bisdom Breda. Vanaf 1 januari 2019 tot 1 januari 2020 is 1 priester benoemd in het parochiepastoraat.

	2019	1-1-2020	2023	2025
Priesters	28	26	26	26
Diakens	13	10	7	7
Pastoraal werk(st)ers	31	28	21	19
Totaal	**72**	**64**	**54**	**52**

In dit overzicht zijn meegeteld: - priesters tot 75 jaar - diakens gedeeltelijk tot 75 jaar - pastoraal werk(st)ers tot AOW-gerechtigde leeftijd.

Priester- en diakenopleiding Bovendonk

Informatie over deze deeltijdopleiding:
T 0165 504277
E info@pdob.nl
I www.pdob.nl

Hofstraat 8 - 4741 AK Hoeven

Uw gift is welkom op IBAN
NL 93 ING B 002 5806 80
t.n.v. Stichting PDOB te Breda

pb bovendonk priester- en diakenopleiding

Blijf met het Bisdom Breda verbonden via:

Digitale nieuwsbrief: wekelijks nieuwsoverzicht van het bisdom, automatisch per e-mail.
www.bisdombreda.nl/digitale-nieuwsbrief

Vicariaatsnieuwsbrief: maandelijks nieuwsoverzicht van de vicariaten Breda en Middelburg, met aandacht voor regionale parochieactiviteiten.
www.bisdomvanbreda.nl/nieuwsbrief-vicariaten/

YouTubekanaal van het bisdom: abonneer je en krijg automatisch een melding bij nieuwe video's.
www.youtube.com/bisdombreda

Twitter: voor snelle duiding bij actuele gebeurtenissen
www.twitter.com/bisdombreda

Bisdom Breda